

วิเคราะห์อภิปรายของครูทั้ง ๖

ศาสตราจารย์พิเศษ อติศักดิ์ ทองบุญ*

ความนำ

ครูทั้ง ๖ คือ ครูปุระณะ กัสสปะ ครูมัชฌิ โคศาล ครูอชิตะ เกสกัมพล ครูปุกะ กัจจายนะ ครูนิครนถ์ นาฏบุตร และครูสัจญชัย เวลัญฐบุตร ครูทั้ง ๖ นี้มีกิตติศัพท์โด่งดังอย่างไร ขอให้พิจารณาจากข้อมูลต่อไปนี้ :-

- ราชอำมาตย์ ๖ คนของพระเจ้าอชาตศัตรู ราชธาธิราชแห่งแคว้นมคธ แต่ละคนนับถือครูคนหนึ่งในการทั้ง ๖ กราบทูลแนะนำครูของตนให้พระเจ้าอชาตศัตรูทรงทราบ สรุปว่า ครูแต่ละคนเป็นเจ้าของเจ้าคณะ เป็นคณาจารย์ เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ คนจำนวนมากยกย่องว่าเป็นคนดี มีประสบการณ์มาก บวชมานาน มีชีวิตอยู่หลายรัชสมัย ล่วงกาลผ่านวัยมามาก ถ้าพระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จไปหา พระทัยของพระองค์จะเบิกบาน เลื่อมใส^๑

- พระเจ้าปเสนทิโกศล ราชธาธิราชแห่งแคว้นโกศล ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “... สมณพราหมณ์บางพวก เป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ เป็นคณาจารย์ เป็นผู้มีชื่อเสียง มีเกียรติยศ เป็นเจ้าลัทธิ คนจำนวนมากยกย่องว่าเป็นคนดี คือ ท่านปุระณะ กัสสปะ ท่านมัชฌิ โคศาล ท่านนิครนถ์ นาฏบุตร ท่านสัจญชัย เวลัญฐบุตร ท่านปุกะ กัจจายนะ ท่านอชิตะ เกสกัมพล สมณพราหมณ์เหล่านั้นเมื่อถูกข้าพระองค์ถามว่า ท่านทั้งหลายยืนยันตนหรือว่า ‘เป็นผู้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ’ ก็ไม่ยืนยันว่า เป็นผู้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ส่วนพระ

* ราชบัณฑิตสาขาวิชาอภิปรายและญาณวิทยา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน ผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์พุทธศาสน์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

^๑ สามัญญผลสูตร ที.สี (ไทย) ๙/๑๕๑-๑๕๖/๔๘-๕๐.

๒๖๖ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

โคดมผู้เจริญ ยังทรงเป็นหนุ่มโดยพระชาติ และยังเป็นผู้ใหม่โดยบรรพชา ทำไมจึงกล้ายืนยันตนเล่า” ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า อย่าดูถูกคนหนุ่ม^๒

- เจ้าอภัยลิจฉวีกล่าวสรรเสริญครุณิครนถ์ นาฏบุตร ต่อหน้าพระอานนท์ ว่า

“ท่านนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นสัพพัญญู (ผู้รู้ทุกสิ่ง) มองเห็นทุกอย่าง ปฏิญาณญาณทัสสนะโดยไม่เหลือว่า เมื่อเราเดิน ยืน หลับ และตื่น ญาณทัสสนะก็ปรากฏเป็นนิตย^๓”

- อสมเทพบุตรกล่าวสรรเสริญครุปุรณะ กัสสปะ ณ เบื้องพระพักตร์พระพุทธเจ้าว่า

“ท่านปุรณะ กัสสปะ มองไม่เห็นบาปหรือบุญของตน เพราะการตัด การฆ่า การโอบ การเลื่อมทรัพย์ ท่านจึงบอกให้เบาใจเสีย สมควรที่จะยกย่องท่านว่าเป็นศาสดาในโลกนี้”

- สหสิเทพบุตรกล่าวสรรเสริญครุมัชลิ โคศาล ณ เบื้องพระพักตร์พระพุทธเจ้าว่า

“ท่านมัชลิ โคศาล สำรวมตนดีแล้วด้วยการกีดกันบาปด้วยตะ^๔ ละวาจาที่ก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน เป็นผู้สม่ำเสมอ งดเว้นจากสิ่งที่มีโทษ พุดจริง เป็นผู้คงที่ จะไม่ทำบาปแน่นอน”

- นิกเทพบุตร กล่าวสรรเสริญครุณิครนถ์ นาฏบุตร ณ เบื้องพระพักตร์พระพุทธเจ้าว่า

“ท่านนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นผู้กีดกันบาป มีปัญญาเครื่องบริหารเห็นภัยในสังสารวัฏ เป็นผู้ระมัดระวังทั้ง ๔ ยาม^๕ เปิดเผยสิ่งที่ตนเห็นแล้ว ฟังแล้ว เป็นผู้ไม่หยาบช้ำแน่นอน”

- อาโกฎิเทพบุตร กล่าวสรรเสริญครุปุรณะ ครุณิครนถ์ ครุมัชลิ และครุปุรณะ ณ เบื้องพระพักตร์พระพุทธเจ้าว่า

^๒ ทหฺรสุตฺร สํ.ส. (ไทย) ๑๕/๑๑๒/๑๒๗.

^๓ นิคัณฐสุตฺร อัง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๗๕/๒๙๗.

^๔ การกีดกันบาปด้วยตะ หมายถึง การรังเกียจบาปด้วยการทรมานตน (สํ.ส.อ. (บาลี) ๑/๑๑๑/๑๒๐)

^๕ ๔ ยาม หมายถึง ๑. ห้ามน้ำเย็นทั้งปวง (เพราะมีจุลินทรีย์) ๒. ห้ามประกอบกิจที่เป็นบาปทั้งปวง ๓. กำจัดบาปทั้งปวง ๔. มีให้บาปทั้งปวงถูกต้องตน (สํ.ส.อ. (บาลี) ๑/๑๑๑/๑๒๐, สํ.ฎีกา (บาลี) ๑/๑๑๑/๑๗๘).

“ท่านปุถุชน กัจจายนะ ท่านนิครนถ์นาฏบุตร ท่านมักขลิ โคศาล และท่านปุรณะ กัสสปะ เหล่านี้ล้วนเป็นครูของหมู่คณะ บรรลุความเป็นสมณะ^๖ ท่านเหล่านี้เป็นผู้ไม่ไกลจากสัตบุรุษแน่นอน”^๗

ลัทธิของครูทั้ง ๖ ที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร^๘

๑. ลัทธิของครูปุรณะ กัสสปะ

ครูปุรณะ กัสสปะทูลตอบพระราชปุจฉาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า “มหาบพิตร เมื่อบุคคลทำเอง ใช้ให้ผู้อื่นทำ ตัดเอง ใช้ให้ผู้อื่นตัด เบียดเบียนเอง ใช้ให้ผู้อื่นเบียดเบียน ทำให้เศร้าโศกเอง ใช้ให้ผู้อื่นทำให้เศร้าโศก ทำให้ลำบากเอง ใช้ให้ผู้อื่นทำให้ลำบาก ดิ้นรนเอง ใช้ให้ผู้อื่นทำให้ดิ้นรน ฆ่าสัตว์ ถูเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ตัดช่องย่องเบา ปล้นทำโจรกรรม ในบ้านหลังเดียว ดักขุมที่ทางเปลี่ยว เป็นขู้ พุดเท็จ ผู้ทำ (เช่นนั้น) ก็ไม่จัดว่าทำบาป แม้หากบุคคลใช้จักรมีคมดุจมีดโกนสังหารเหล่าสัตว์ในปฐพีนี้ให้เป็นดุจลานตากเนื้อ ให้เป็นกองเนื้อเดียวกัน เขาย่อมไม่มีบาปที่เกิดจากกรรมนั้น ไม่มีบาปมาถึงเขา

แม้หากบุคคลไปฝั่งขวาม่น้ำคงคา^๙ ฆ่าเอง ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า ตัดเอง ใช้ให้ผู้อื่นตัด เบียดเบียนเอง ใช้ให้ผู้อื่นเบียดเบียน เขาย่อมไม่มีบาปที่เกิดจากกรรมนั้น ไม่มีบาปมาถึงเขา แม้หากบุคคลไปฝั่งซ้ายมน้ำคงคา ให้เอง ใช้ให้ผู้อื่นให้ บูชาเอง ใช้ให้ผู้อื่นบูชา เขาย่อมไม่มีบุญที่เกิดจากกรรมนั้น ไม่มีบุญมาถึงเขา ไม่มีบุญที่เกิดจากการให้ทาน จากการฝึกอินทรีย์ จากการสำรวม จากการพูดคำสัตย์ ไม่มีบุญมาถึงเขา”

^๖ บรรลุความเป็นสมณะ หมายถึงบรรลุจุดหมายสูงสุดของสมณธรรม (ถ.ส.อ. (บาลี) ๑/๑๑๑/๑๒๐).

^๗ คำกล่าวสรรเสริญของเทพบุตรทั้ง ๔ องค์ นำมาจาก นานาตติยสาวกสูตร (ถ.ส. (ไทย) ๑๕/๑๑๑/๑๒๔-๑๒๕).

^๘ ที.ส. (ไทย) ๙/๑๖๕-๑๗๙/๕๓-๖๐.

^๙ อรรถกถาอธิบายว่า ที่ฝั่งขวาม่น้ำคงคา คนทั้งหลายกักขระ โหดร้าย ทารุณ ต่างกับที่ฝั่งซ้าย ผู้คนเป็นผู้มีศรัทธา ตั้งอยู่ในศีลธรรม ทำบุญ ให้ทาน (ที.ส.อ. (บาลี) ๑/๑๖๖/๑๕๕).

๒๖๘ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

ลัทธิของครูปุณณะ กัสสปะ จัดอยู่ในประเภทอกิริยวาทะ คือเห็นว่าทำไม่เป็นอันทำ (การกระทำไม่มีผล คือทำบุญไม่ได้บุญ ทำบาปไม่ได้บาป) หรือเหตุกวาทะ คือการกระทำไม่เป็นเหตุให้เกิดบาปหรือบุญแก่ผู้ทำ

๒. ลัทธิของครูมัณฑล โคศาล

ครูมัณฑล โคศาล ทูลตอบพระราชปจฉาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า

“มหาบพิตร ความเศร้าหมองของสัตว์ทั้งหลายไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย สัตว์ทั้งหลาย เศร้าหมองเอง ความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลายไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย สัตว์ทั้งหลายบริสุทธิ์เอง ไม่ใช่เพราะการกระทำของตนและไม่ใช่เพราะการกระทำของผู้อื่น ไม่ใช่เพราะการกระทำของมนุษย์ ไม่มีกำลัง ไม่มีคามเพียร ไม่มีคามสามารถของมนุษย์ ไม่มีคามพยายามของมนุษย์ สัตว์ ปาณะ ภูตะ ชีวะ (พืช) ทั้งปวงล้วนไม่มีอำนาจ ไม่มีกำลัง ไม่มีคามเพียร ผันแปรไปตาม โชคชะตา ตามสถานภาพทางสังคมและตามลักษณะเฉพาะตน ย่อมเสวยสุขและทุกข์ในภิกขาติ ทั้ง ๖ อนึ่ง กำเนิดที่เป็นประธาน ๑,๔๐๖,๖๐๐ กรรม ๕๐๐ กรรม ๕ กรรม ๓ กรรม ๑ กรรม กิ่ง ปฏิปทา ๖๒ อันตรกัป ๖๒ อภิกขาต ๖ บุริสภุมิ ๘ อาชีวก ๔,๘๐๐ ปริพาชก ๔,๘๐๐ นาควาส ๔,๘๐๐ อินทรีย์ ๒,๐๐๐ นรก ๓๐๐ รัชชธาตุ ๓๖ สัตถุญครรรค์ ๗ อตถุญครรรค์ ๗ นิคันฐุครรรค์ ๗ เทวดา ๗ มนุษย์ ๗ ปีศาจ ๗ สรร ๗ ตาไม้ไผ่ ๗ ตาไม้ไผ่ ๗๐๐ เหวใหญ่ ๗ เหวน้อย ๗๐๐ มหาสุบิน ๗ สุบิน ๗๐๐ มหากัป ๘,๔๐๐,๐๐๐ เหล้าที่คนพาล และบัณฑิตพากันเที่ยวเวียนว้ายไปแล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้เอง ไม่มีคามหวังในคามปรารถนา ว่า เราจักอบรมกรรมที่ยังไม่ให้ผลให้ให้ผล หรือสัมผัสกรรมที่ให้ผลแล้วจักทำให้หมดสิ้นไปด้วยศีล พรต ตบะ หรือพรหมจรรย์นี้ ไม่มีสุขทุกข์ที่ทำให้สิ้นสุดลงได้(จำนวนเท่านั้นเท่านั้น) เหมือนดวงด้วยทะนาน ไม่มีสังสารวัฏที่ทำให้สิ้นสุดไปได้ด้วยอาการอย่างนี้ ไม่มีคามเสื่อมและคามเจริญ ไม่มีการเลื่อนขึ้นสูงและเลื่อนลงต่ำ พวกคนพาลและบัณฑิตพากันเที่ยวเวียนว้ายไปแล้วก็จักทำที่สุดทุกข์ได้เอง เหมือนกลุ่มด้ายที่ถูกขว้างไปยอมคลี่หมดไปได้เอง ฉะนั้น”

ลัทธิของครูมัณฑล โคศาล จัดอยู่ในประเภทนัตถิกวาทะ หรือเหตุกวาทะ คือเห็นว่าไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย ให้เกิดคามบริสุทธิ์ และคามเศร้าหมอง ทุกคนบริสุทธิ์เอง หลังจากเวียนว้ายตาย เกิดจนถึงที่สุดแล้ว จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า สังสารสุทธิ

๓. ลัทธิของครูชิตะ เกสก์มพล

ครูชิตะ เกสก์มพล ทูลตอบพระราชปวงษาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า

“มหาบพิตร ทานที่ให้แล้วไม่มีผล ยัญที่บูชาแล้วไม่มีผล การเซ่นสรวงก็ไม่มีผล ผลวิบากแห่งกรรมที่ทำได้ ทำชั่วก็ไม่มี โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี บิดาไม่มีคุณ มารดาไม่มีคุณ สัตว์ที่เกิดผุดขึ้น (อุปปาติกะ) ก็ไม่มี สมณพราหมณ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบทำให้แจ้งโลกนี้และโลกหน้าด้วยปัญญาอันยิ่งใหญ่แล้วสอนผู้อื่นให้รู้แจ้งก็ไม่มีในโลก มนุษย์คือที่ประชุมแห่งมหาภูตรูป ๔ เมื่อสิ้นชีวิต ธาตุดินไปตามธาตุดิน ธาตุน้ำไปตามธาตุน้ำ ธาตุไฟไปตามธาตุไฟ ธาตุลมไปตามธาตุลม อินทรีย์ทั้งหลายย่อมผันแปรไปเป็นอากาศธาตุ มนุษย์มีเพียงนอนเป็นที่ ๕ นำศพไป ร่างกายปรากฏอยู่แค่ป่าช้า กลายเป็นกระดูกขาวโพลนดุจสิ้นกพิราบ การเซ่นสรวงสิ้นสุดลงแค่ถ้ำถ่าน คนเขลาบัญญัติทานนี้ไว้ คำที่คนบางพวกย่ำว่ามีผลนั้นว่างเปล่า เท็จ ไร้สาระ เมื่อสิ้นชีวิตไม่ว่าคนเขลาหรือคนฉลาดย่อมขาดสูญไม่เกิดอีก”

ลัทธิของครูชิตะ เกสก์มพล จัดอยู่ในประเภทอุจเฉทวาทะ คือเห็นว่าตายแล้วขาดสูญ

๔. ลัทธิของครูปุกระ กัจจายนะ

ครูปุกระ กัจจายนะ ทูลตอบพระราชปวงษาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า

“มหาบพิตร สภาวะ ๗ กองนี้ ไม่มีผู้สร้าง ไม่มีผู้บันดาล ไม่มีผู้เนรมิต ไม่มีผู้ให้เนรมิต ยั่งยืน มั่นคงดุจยอดภูเขา ดุจเสาระเนียด ไม่หวั่นไหว ไม่ผันแปร ไม่กระทบกระทั่งกัน ไม่ก่อให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุขและทุกข์แก่กันและกัน

สภาวะ ๗ กองนั้นคืออะไรบ้าง คือ กองแห่งธาตุดิน กองแห่งธาตุน้ำ กองแห่งธาตุไฟ กองแห่งธาตุลม กองสุข กองทุกข์ กองชีวะ สภาวะ ๗ กองนี้ ไม่มีผู้สร้าง ไม่มีผู้บันดาล ไม่มีผู้เนรมิต ไม่มีผู้ให้เนรมิต ยั่งยืน มั่นคงดุจยอดภูเขา ดุจเสาระเนียด ไม่หวั่นไหว ไม่ผันแปร ไม่กระทบกระทั่งกัน ไม่ก่อให้เกิดสุขหรือทุกข์ หรือทั้งสุขและทุกข์แก่กันและกัน ในสภาวะ ๗ กอง ไม่มีผู้ฆ่า ไม่มีผู้ใช้ให้คนอื่นฆ่า ไม่มีผู้ฟัง ไม่มีผู้ใช้ให้คนอื่นฟัง ไม่มีผู้รู้ ไม่มีผู้ทำให้คนอื่นรู้ ใครก็ตามแม้จะเอาศัสตราคมตัดศีรษะใคร ก็ไม่เชื่อว่าปลงชีวิตใครได้ เพราะเป็นเพียง ศัสตราแทรกผ่านไประหว่างสภาวะ ๗ กองเท่านั้นเอง”

๒๗๐ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

ลัทธิของครูปุถุช กัจจายนะ จัดอยู่ในประเภทนัตถิกวาทะ คือเห็นว่า ไม่มีผู้สร้าง ผู้ทำลาย เพราะเชื่อว่าสภาวะ ๗ กอง คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม สุข ทุกข์ และชีวะมีอยู่นิรันดร = สัสตวาทะ

๕. ลัทธิของครูนิครนถ์ นาฏบุตร

ครูนิครนถ์ นาฏบุตร ทูลตอบพระราชปุจฉาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า

“มหาบพิตร นิครนถ์ในโลกนี้สำรวจด้วยการสังวร ๔ อย่าง^{๑๐} คือ ๑. เว้นน้ำดิบทุกอย่าง ๒. ประกอบกิจที่เว้นจากบาปทุกอย่าง ๓. ล้างบาปทุกอย่าง ๔. รับสัมผัสทุกอย่าง โดยไม่ให้เกิดบาป นิครนถ์สำรวจด้วยการสังวร ๔ อย่างนี้ ดังนั้นบัณฑิตจึงเรียกว่า ผู้ถึงที่สุดแล้ว สำรวมแล้ว ตั้งมั่นแล้ว”

ลัทธิของครูนิครนถ์ นาฏบุตร (คือ ศาสดามหาวิระของศาสนาเซน) จัดอยู่ในประเภท อัตตกิลมถานุโยค ถือการทรมานตนเพื่อเผากิเลส และอยู่ในประเภทสัสตวาทะ คือเห็นว่า ชีวะเที่ยง

๖. ลัทธิของครูสัจชัย เวลัญฐบุตร

ครูสัจชัย เวลัญฐบุตร ทูลตอบพระราชปุจฉาของพระเจ้าอชาตศัตรูว่า

“ถ้ามหาบพิตรตรัสถามอาตมภาพว่า โลกหน้ามีจริงหรือ หากอาตมภาพมีความเห็นว่า มีจริง ก็จะทูลตอบว่ามีจริง แต่อาตมภาพมีความเห็นว่า อย่างนี้ก็มิใช่ อย่างนั้นก็มิใช่ อย่างอื่นก็มิใช่ จะว่าไม่ใช่ก็มิใช่ จะว่ามีใช่ไม่ใช่ก็มิใช่ ถ้ามหาบพิตรตรัสถามอาตมภาพว่า โลกหน้าไม่มีหรือ ฯลฯ โลกหน้ามีและไม่มีหรือ ฯลฯ โลกหน้าจะว่ามีก็มิใช่ จะว่าไม่มีก็มิใช่หรือ ฯลฯ สัตว์ที่ผุดเกิดมีจริงหรือ ฯลฯ สัตว์ที่ผุดเกิดไม่มีหรือ ฯลฯ สัตว์ที่ผุดเกิดมีและไม่มีหรือ ฯลฯ สัตว์ที่ผุดเกิดจะว่ามีก็มิใช่จะว่าไม่มีก็มิใช่หรือ ฯลฯ ผลวิบากแห่งกรรมดี กรรมชั่วมีจริงหรือ ฯลฯ ผลวิบากแห่งกรรมดีกรรมชั่วไม่มีหรือ ฯลฯ ผลวิบากแห่งกรรมดี กรรมชั่วมีและไม่มีหรือ ฯลฯ ผลวิบากแห่งกรรมดีกรรมชั่วจะว่ามีก็มิใช่ จะว่าไม่มีก็มิใช่หรือ ฯลฯ

^{๑๐} **สังวร ๔** นี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จาดูยาม หรือ ๔ ยาม ดังกล่าวข้างต้น เรียกชื่อเต็มว่า **จาดูยามสังวร** - ผู้เขียน.

หลังจากตายแล้ว ตถาคตเกิดอีกหรือ ฯลฯ หลังจากตายแล้ว ตถาคตไม่เกิดอีกหรือ ฯลฯ หลังจากตายแล้ว ตถาคตเกิดอีกและไม่เกิดอีกหรือ ฯลฯ หลังจากตายแล้ว ตถาคตจะว่าเกิดอีกก็มีใช่ จะว่าไม่เกิดอีกก็มีใช่หรือ หากอาตมภาพมีความเห็นว่า หลังจากตายแล้ว ตถาคต จะว่าเกิดอีกก็มีใช่ จะว่าไม่เกิดอีกก็มีใช่ ก็จะทูลตอบว่า หลังจากตายแล้ว ตถาคต จะว่าเกิดอีกก็มีใช่ จะว่าไม่เกิดอีกก็มีใช่ แต่อาตมภาพมีความเห็นว่า อย่างนี้ก็มีใช่ อย่างนั้นก็มีใช่ จะว่าไม่ใช่ก็มีใช่ จะว่ามีใช่ไม่ใช่ก็มีใช่”

ลัทธิของครูสัทธัญญ เวลัญญบุตร จัดอยู่ในประเภทอมรวาวิกเขปวาทะ คือ วาทะหลบเลี่ยง ไม่ตายตัว

วิเคราะห์อภิปรายของครูปุณณะ กัสสปะ

ครูปุณณะ กัสสปะ (มรณะก่อน พ.ศ. ๔๔ ปี) เป็นเจ้าลัทธิติอเจลก คือพวกนักบวชเปลือย ที่ถือการไม่นุ่งห่มอะไรเลย ซึ่งต่างกับพวกอาชีวก สาวกของครุหมักขลิ โคศกาลที่จัดอยู่ในพวกนักบวชเปลือยเหมือนกัน แต่มีชิ้นผ้าเล็ก ๆ เรียกว่า **ผ้าเตี่ยว** ปกปิดอวัยวะเพศไว้เท่านั้น

หลักคำสอนของครูปุณณะ กัสสปะ ดังกล่าวข้างต้น ในทางอภิปราย เรียกว่า **อภิริยวาทะ** หรือ **อเหตุกวาทะ อภิริยวาทะ** แปลว่า “วาทะว่า ทำไม่เป็นอันทำ” หมายถึงทฤษฎีที่ถือว่า การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ไม่ว่าจะทำเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำ การกระทำนั้น ๆ จะไม่ส่งผลถึงผู้กระทำ ถึงจะฆ่าสัตว์ตัดชีวิตคน สัตว์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นใด ก็ไม่มีบาปมาถึงผู้กระทำหรือจะทำบุญทำกุศลใด ๆ ก็ไม่มีบุญมาถึงผู้กระทำ ส่วน **อเหตุกวาทะ** แปลว่า วาทะว่าไม่มีเหตุ หมายถึง ทฤษฎีที่ถือว่า การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ไม่ว่าจะทำเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำการกระทำนั้น ๆ จะไม่เป็นเหตุให้ผู้ทำได้รับบุญหรือบาป เป็นคนดีหรือคนชั่ว อรรถกถาอธิบายว่า ทฤษฎีนี้ปฏิเสธกรรม (กम्म ปฏิพาหติ)^{๑๑}

ถามว่า เขามีเหตุผลอะไรจึงบัญญัติทฤษฎีอย่างนี้ จากการศึกษาแนวความคิดทางปรัชญาของอินเดียบอราณ พบว่า มีแนวความคิดอย่างน้อย ๒ แนว ที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีดังกล่าว นั่นคือ แนวความคิดเรื่อง ชีวะ กับ สรีระ ต่างกัน (อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรีรํ) และ

^{๑๑} ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๑๗๑/๑๕๐.

๒๗๒ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

แนวความคิดเรื่องปุรุષะซึ่งเป็นมูลธาตุทางจิต แต่ไร้พลัง กับประภคิตซึ่งเป็นมูลธาตุทางวัตถุ มีพลังแต่ไร้ปัญญา ของปรัชญาasangขยะ

แนวความคิดเรื่องชีวะ (mind) กับสรีระ (body) ต่างกันนี้มักมาคู่กัน กับแนวความคิดว่า ชีวะ กับ สรีระ เป็นอย่างเดียวกัน (ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ) ซึ่งเป็นปัญหาทางอภิปรัชญา ในชุดอันตคาหิกทิกฎฐิ ๑๐ ประการ ที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบ แต่คนชอบถามพระพุทธองค์เพื่อลองภูมิปัญญา เช่น มัณชียปริพาชก และชาลียปริพาชกวางแผนจะไปโต้ว่าทะกับพระพุทธองค์ โดยเตรียมการไว้อย่างดี คือ

เมื่อเราถามว่า ชีวะ กับ สรีระ เป็นอย่างเดียวกันหรือคนละอย่างกัน ถ้าพระสมณโคดมตอบว่า “ชีวะกับสรีระเป็นอย่างเดียวกัน” เราจะได้ตอบว่า “ตามลัทธิของท่าน สัตว์ย่อมแตกทำลายไป วาตะของท่านเช่นนี้ ชื่อว่า **อุจเจทวาตะ** (วาตะว่า ขาดสูญ)” แต่ถ้าพระสมณโคดมตอบว่า “ชีวะ กับ สรีระ เป็นคนละอย่างกัน (ต่างกัน)” เราจะได้ตอบว่า “ตามลัทธิของท่าน รูปย่อมแตกทำลายไป ส่วนสัตว์ (ชีวะ หรือ อัตตา) ไม่แตกทำลายไป วาตะของท่านชื่อว่า **สัสตวาตะ** (วาตะว่า เทียง)”^{๑๒}

ตามหลักปรัชญาasangขยะถือว่า โลกและสิ่งทั้งหลายในโลกมาจากประภคิตซึ่งเป็นมูลธาตุฝ่ายวัตถุของโลกที่ได้รับอิทธิพลจากปุรุษะ ซึ่งเป็นมูลธาตุฝ่ายจิต ปุรุษะไม่มีพลัง แต่มีปัญญาเมื่อประภคิต ซึ่งมีพลังไม่มีปัญญามาสัมพันธ์เข้าก็เกิดวิวัฒนาการและเป็นไปอย่างมีจุดหมาย เช่นในคน จิตใจเป็นของปุรุษะ ส่วนร่างกายเป็นของประภคิต^{๑๓}

ทฤษฎีอภิวาตะหรือเหตุกวาตะน่าจะนำแนวคิดทั้ง ๒ แนวนี้มาผสมว่า ส่วนจิตหรือวิญญาณกับส่วนกายเป็นคนละอย่างกัน ส่วนจิตอยู่นิ่ง ๆ ส่วนกายเป็นส่วนทำกรรม ฉะนั้นผลแห่งกรรมจึงเป็นของส่วนกาย ไม่ใช่ของจิต จิตจึงไม่ได้รับผลของกรรมที่กายเป็นผู้กระทำ เมื่อกายแตกตายทำลายไป ก็ไม่มีอะไรเหลืออยู่ จิตจึงสะอาดผ่องใสอยู่ตลอดไป ทฤษฎีนี้จึง

^{๑๒} ที.สี.อ. ๑/๓๗๘-๓๘๐/๒๕๖-๒๕๗, ดุชาลียสูตร ที.สี. (ไทย) ๙/๓๗๘-๓๘๐/๑๕๙-๑๖๐ ประกอบ.

^{๑๓} ดูรายละเอียดในปรัชญาasangขยะ ใน อติคัคคิ ทองบุญ. **ปรัชญาอินเดีย (พิมพ์ครั้งที่ ๓)**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๕๖, หน้า ๒๔๘-๒๖๓.

จัดเป็นสัสตวาทะหรือสัสตทิกฎด้วย คือเห็นว่า สภาวะของจิตหรือวิญญาณ หรืออาตมันเที่ยงแท้ถาวร^{๑๔}

วิเคราะห์อภิปรายของครูมักขลิ โคศาล

ครูมักขลิ โคศาล (มรณะก่อน พ.ศ. ๕๙ ปี) เป็นเจ้าลัทธินิวตัน เป็นศิษย์ของท่านปาริศวนาถ ศาสตราจารย์ที่ ๒๓ ของศาสนาเซน เคยอยู่ด้วยกับนิครนถ์ นาฏบุตร ศิษย์อีกคนหนึ่งของท่านปาริศวนาถ แต่ต่อมา แยกตัวไปตั้งลัทธิของตนขึ้น ส่วนนิครนถ์ นาฏบุตรได้เป็นศาสตราจารย์ที่ ๒๔ ของศาสนาเซน

หลักคำสอนของครูมักขลิ โคศาลข้างต้น ในทางอภิปราย เรียกว่า **นัตติกวาทะ** หรือ **อเหตุกวาทะ** นัตติกวาทะ แปลว่า วาทะว่า ไม่มี **อเหตุกวาทะ** แปลว่า วาทะว่า ไม่มีเหตุ หมายถึง ทฤษฎีที่ถือว่า ไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัยที่ทำให้เศร้าหมอง หรือบริสุทธิ์ มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายเศร้าหมองเอง และบริสุทธิ์เอง โดยไม่ต้องบำเพ็ญตบะ หรือความเพียรใด ๆ เพราะมนุษย์และสัตว์ไม่มีอำนาจ ไม่มีพลังที่จะให้ตนและผู้อื่นเศร้าหมองหรือบริสุทธิ์ได้เลย อรรถกถาอธิบายว่า ทฤษฎีของครูปุระณะปฏิเสถกรรม ของครูอชิตะปฏิเสถผลแห่งกรรม (วิบาก) แต่ของครูมักขลิ โคศาล ปฏิเสถทั้งกรรมและผลแห่งกรรม^{๑๕} หมายถึง ปฏิเสถกฎแห่งกรรมนั่นเอง

ถามว่า ทำไมเขาจึงบัญญัติทฤษฎีเช่นนี้ คำตอบอยู่ในหลักคำสอนนี้แล้ว คือ ถ้าศึกษาคำสอนของครูมักขลิ โคศาล ให้ตลอดจะพบหลักการสำคัญอย่างหนึ่งอยู่เบื้องหลังการบัญญัติทฤษฎีนัตติกวาทะ หลักการสำคัญนั้น คือ เขาเชื่อว่า **สัตว์ทั้งหลายมีการเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง เมื่อถึงจุดหมายนั้นก็หยุดเวียนว่าย ผู้นั้นจะบริสุทธิ์ได้เองโดยไม่ต้องอาศัยเหตุหรือปัจจัยใด ๆ ทั้งสิ้น** หลักการนี้เรียกว่า **สังสารสุทธิ** (ความบริสุทธิ์เกิดจากการเวียนว่ายตายเกิด) มักขลิ โคศาล ได้แนวความคิดนี้มาจากการเห็น

^{๑๔} อุดรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), พระ, **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย**. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๐๗, หน้า ๘๔-๘๕ ; Walker, Benjamin, **Hindu World, Vol. I**. London : George Allen & Unwin LID, 1968, p 22.

^{๑๕} ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๑๗๑/๑๕๐.

๒๗๔ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

หน่อไม้ที่เหี่ยวแห้งแล้วกลับงอกขึ้นมาใหม่ และเจริญเติบโตยิ่งขึ้นกว่าเดิม เขาอธิบายหลักการนี้ให้สาวกฟังว่า

สัตว์ทั้งหลายจะต้องฟื้นคืนชีพอีก ไม่สูญหายไปจากโลกนี้ และต่างก็มีภพของตนที่แน่นอนไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเป็นภพชั้นต่ำหรือชั้นสูงตามที่ถูกกำหนดไว้แล้ว สัตว์ทั้งหลายไม่มีเหตุ ไม่มีปัจจัย การกระทำไม่มี ผลของการกระทำก็ไม่มี การกระทำที่เป็นเหตุแห่งความเศร้าหมองหรือความบริสุทธิ์ไม่มี ผู้อื่นทำให้ผู้อื่นไม่มีผล ตนทำให้ผู้อื่นก็ไม่มีผล ผู้อื่นทำให้ตนไม่มีผล ตนเองทำให้ตนเองก็ไม่มีผล ไม่มีกำลัง ไม่มีความเพียร ไม่มีความสามารถของมนุษย์ที่จะทำให้เศร้าหมองหรือบริสุทธิ์ ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับความบังเอิญหรือโชควาสนา หรือตามสถานการณ์ทางสังคม และตามลักษณะเฉพาะตน คนจะสุข หรือทุกข์ จะมีจะจน หรือจะเป็นอย่างไรล้วนแต่เป็นเรื่องของโชควาสนา สัตว์มีความเศร้าหมองหรือบริสุทธิ์ตามจักรราศีแห่งการเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏะ สัตว์จะบริสุทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อเวียนว่ายไปในภพของตน ๆ จนครบกำหนดแล้ว

เปรียบเหมือนกลุ่มด้ายที่คนจับปลายไว้ข้างหนึ่งแล้วขว้างไป เมื่อกลิ้งไปจนหมดกลุ่มแล้วก็หยุดกิ้งทันที หรือว่า ภพที่สัตว์ทั้งหลายท่องเที่ยวไปนี้มีลักษณะดูลูกกลม ๆ เมื่อมัตลูกกลมนี้แล้วปล่อยเชือกไป ที่สุดของเชือกก็คือความหมดจดหรือเป็นที่สุดแห่งภพของสัตว์ทั้งหลาย

ภพของสัตว์ต่าง ๆ นั้นมีมาก แต่สรุปลงได้ ๖ ภพ (๖ อภิชาติ) ได้แก่

๑. ภพของสัตว์ที่มีอาชีพไม่สะอาด (กัณหาภิชาติ) เช่น เกิดเป็นนายพรานนก พรานเนื้อ ชาวประมง
๒. ภพของสัตว์ที่มีวรรณะเหมือนสีน้ำเงิน (นีลาภิชาติ) เช่น โยคี ฤาษี นักพรต ที่ประพฤติปฏิบัติพรหมจรรย์อย่างยิ่งยวด
๓. ภพของผู้มีวรรณะสีแดง (โลหิตาภิชาติ) เช่น นักบวชในลัทธินิครนถ์หรือศาสนาเซน
๔. ภพของผู้มีวรรณะสีเหลือง (หลิทาภิชาติ) เช่น พวกอเจลก
๕. ภพของผู้มีวรรณะสีขาว (สุกกาภิชาติ) เช่น พวกอาชีวก
๖. ภพของผู้มีวรรณะขาวปลอด (ปรมสุกกาภิชาติ) เช่น ศาสดาของพวกอาชีวก

หลักการชี้ให้เห็นว่า จุดหมายปลายทางแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของพวกอาชีวก คือ เวียนว่ายในภพของตน คือสุกกาภิชาติ หรือปรมสุกกาภิชาติ จนถึงชาติสุดท้ายตามกำหนด ตามหลักการนี้ พวกอาชีวกไม่ต้องทำบุญกุศลใด ๆ ก็เข้าถึงภพนี้ได้ เมื่อเวียนว่ายตายเกิด จนครบกำหนด คือ ๘,๔๐๐,๐๐๐ มหากัป เพราะฉะนั้น การบำเพ็ญพรตต่าง ๆ ก็ทำไปเพียง เพื่อสร้างศรัทธาให้มีลาภสักการะพออยู่พอกินไปวัน ๆ เท่านั้นเอง มิได้หวังว่าผลจากการปฏิบัติ จะทำให้พ้นทุกข์ได้เร็วขึ้นแต่อย่างใด และไม่มีความกังวลในการทำดีทำชั่ว ทำถูกทำผิดว่า จะส่งผลในชาติหน้า

การเชื่อว่า “จุดหมายปลายทางของการเวียนว่ายตายเกิดของแต่ละคนถูกกำหนดไว้ตายตัวแล้ว” นี้มีกล่าวถึงในเศวตาสวรรคตอภินิหาร เรียกว่า นียติวาทะ (Niyativada)^{๑๖} ตรงกับหลักปรัชญาตะวันตกว่า “Determinism” ราชบัณฑิตยสถานบัญญัติเป็นภาษาไทยว่า นียัตินิยม หมายถึง ๑. ลัทธิที่ถือว่า สิ่งทั้งหลายในจักรวาลเป็นไปตามกฎที่ตายตัว ๒. ลัทธิที่ถือว่า เจตจำนงของมนุษย์ไม่เป็นไปโดยอิสระ แต่ถูกกำหนดโดยภาวะทางจิตใจและวัตถุ^{๑๗}

พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบเทียบหลักคำสอนของครูมกขลิ โคศาล กับ ผ้ากัมพลทอดด้วย ผมนคนว่า “ผ้ากัมพลทอดด้วยผมนคน บัณฑิตกล่าวว่า เลวกว่าผ้าที่ช่างหูกทอทุกชนิด ผ้ากัมพลทอดด้วยผมนคน ในฤดูหนาว เย็น ในฤดูร้อน ร้อน สีไม่สวย มีกลิ่นเหม็น เนื้อผ้าไม่อ่อนนุ่ม ฉันทวาทะของเจ้าลัทธิช้อมักขลิ โคศาล ก็ฉันทันเหมือนกัน บัณฑิตกล่าวว่าเลวกว่าวาทะของสมณะทุกจำพวก”^{๑๘}

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงเปรียบเทียบไว้ว่า ลัทธิของมักขลิ โคศาล เหมือนไซดักสัตว์ คือ สอนผิด ๆ ให้คนหลงเชื่อเกิดความทุกข์ ความพินาศฉิบหาย เหมือนปลาที่หลงเข้าไปในไซ ลัทธิอาชีวกจึงไม่มุ่งแก้ทุกข์ แต่มุ่งเบียดเบียนทำลาย เหมือนไซดักสัตว์^{๑๙}

^{๑๖} อ้างถึงใน Mishra, M. Umesha, **History of Indian Philosophy, Volume One.** Allahabad : Tirabhukti Publications, 1957, PP. 195,199-200.

^{๑๗} **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๓ น. ๒๖.

^{๑๘} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๑๓๘/๓๘๖.

^{๑๙} อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๓๑๑/๔๑.

วิเคราะห์อภิปรายของครูชิตะ เกสก์มพล

ครูชิตะ เกสก์มพล (มรณะก่อน พ.ศ. ๒๓ ปี) เป็นเจ้าลัทธิโลกายัต หรือวัตถุนิยม ผู้มีคารมคมคาย คัดค้านลัทธิอื่น ๆ ทั้งหมด อย่างรุนแรงโดยเฉพาะที่เป็นจิตนิยมและเทวนิยม เช่น กล่าวโจมตีพระเวทว่าเป็นอาเจียนของพวกพราหมณ์ เชื่อไม่ได้ ความรู้ชั้นฉานและชั้น ตรีศูหรือโพธิญาณเป็นไปไม่ได้ ความรู้ชั้นเหตุและความรู้ทางประสาทสัมผัสก็เชื่อไม่ได้ เพราะ อาจถูกบิดเบือนด้วยอำนาจโลภะและตัณหา^{๒๐}

หลักคำสอนของครูชิตะ เกสก์มพล ดังกล่าวข้างต้น ในทางอภิปราย เรียกว่า **อุจเจทวาทะ** หรือ **อุจเจททฤษฎี** เป็นทฤษฎีอย่างหนึ่งในทฤษฎี ๖๒ ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน พรหมชาลสูตร^{๒๑} อุจเจทวาทะ แปลว่า วาทะว่าขาดสูญ อุจเจททฤษฎี แปลว่า ทฤษฎีว่า ขาดสูญ หมายถึง ทฤษฎีที่ถือว่า มนุษย์และสัตว์ตายแล้วขาดสูญ ไม่เกิดอีก โลกหน้าไม่มีชาติหน้าไม่มี จึงไม่มีบุญ ไม่มีบาปจากการทำความดี ความชั่ว ที่ส่งผลให้ไปเกิดดี เกิดชั่ว ในชาติหน้า บิดามารดาไม่มีบุญคุณต่อบุตรธิดา ครูอาจารย์ ไม่มีบุญคุณต่อศิษย์ เพราะต่างทำตามหน้าที่ ขณะมีชีวิตอยู่เท่านั้น เมื่อตายแล้ว บุญคุณนั้นก็ขาดสูญไปด้วย อรรถกถาอธิบายว่า ทฤษฎี ของครูปุระณะ กัสสปะ ปฎิเสถกรรม ของครูชิตะ เกสก์มพล ปฎิเสถวิบาก หรือผลแห่งกรรม ส่วนของครุหมักขลิ โคศาล ปฎิเสถทั้งกรรมและผลแห่งกรรมโดยสิ้นเชิง^{๒๒}

ถามว่า ทำไม เขาจึงบัญญัติทฤษฎีเช่นนี้ ถ้าอ่านหลักคำสอนของครูชิตะ เกสก์มพล ข้างต้นให้ตลอด จะพบว่า มีแนวความคิดอย่างหนึ่งสนับสนุนทฤษฎีอุจเจทวาทะอยู่แล้ว อย่างสอดคล้องต้องกัน และสมเหตุสมผลดี นั่นคือแนวความคิดแบบโลกายัต หรือวัตถุนิยม ที่ว่า **มนุษย์คือที่ประชุมแห่งมหาธาตุรูป ๔** ได้แก่ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ และธาตุลม เมื่อสิ้นชีวิตร่างกายแตกดับ ส่วนที่เป็นธาตุดินแปรสภาพเป็นดิน ส่วนที่เป็นธาตุน้ำแปรสภาพ เป็นน้ำ ส่วนที่เป็นธาตุไฟแปรสภาพเป็นไฟ ส่วนที่เป็นธาตุลมแปรสภาพเป็นลม และส่วนที่เป็น อินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งทำหน้าที่รับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้แก่ การเห็น การ

^{๒๐} Hindu World. อ้างแล้ว pp. 19 - 20.

^{๒๑} ที.ลี้. (ไทย) ๙/๘๔/๓๔.

^{๒๒} ที.ลี้.อ. (บาลี) ๑/๑๗๑/๑๕๐.

วิเคราะห์อภิปรายของครูทั้ง ๖

ได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัส (เย็น ร้อน อ่อน แข็ง) และการรู้สึกนึกคิด ก็แปรสภาพเป็นอากาศธาตุ สรุปว่า หลังตาย และกายแตกสลายแล้ว ไม่มีอะไรเหลือ ไม่มีจิตวิญญาณหรืออาตมันให้เกิดอีก จึงไม่มีบุญ ไม่มีบาป หรือผลกรรมใด ๆ ที่เกิดจากการกระทำอันจะนำติดตัวไปเกิดในชาติหน้าด้วย เพราะอชิตะ เกสกัมพล ถือหลักการว่า ต่ ชิว่ ต่ สรีระ คือ ชิว่กับสรีระเป็นอย่างเดียวกัน ชิว่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่เกิดจากธาตุ ๔ ที่ผสมกัน ถูกส่วน เกิดเป็นอินทรีย์ ๖ ขึ้น ฉะนั้น มนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมด คือทั้งคนโง่และคนฉลาด ย่อมสลายและขาดสูญไป

สำหรับในชีวิตประจำวัน อชิตะ เกสกัมพล สอนให้แสวงหาความสุข จะได้มาด้วยวิธีใดก็ได้ โดยไม่คำนึงว่าผิดศีลธรรมหรือไม่อย่างไร ขอให้มีความสุขในวันนี้ก็แล้วกัน เพราะพรุ่งนี้เราอาจตาย^{๒๓}

วิเคราะห์อภิปรายของครูปุถุระ กัจจายนะ

ครูปุถุระ กัจจายนะ (มรณะก่อน พ.ศ. ๑๐๓ ปี) เป็นเจ้าลัทธิปรมาณูนิยม เช่นเดียวกับเอมเปโดเคลส (Empedocles) (พ.ศ. ๔๘-๑๐๘) ของกรีกโบราณ

หลักคำสอนของครูปุถุระ กัจจายนะ ดังกล่าวข้างต้น ในทางอภิปราย เรียกว่า นัตติกวาทะ หรือนัตติกทฤษฎี และมีสัสตวาทะ หรือสัสตทฤษฎีหนุนหลังเป็นฐานรองรับ

นัตติกวาทะหรือนัตติกทฤษฎีในที่นี้หมายถึง ปฏิเสธผู้สร้าง ผู้บันดาล ผู้เนรมิต หรือผู้ให้สร้าง ให้บันดาล ให้เนรมิตโลกและสรรพสิ่งในโลก รวมทั้งมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย นั่นคือ ปฏิเสธแนวความคิดหลักของพระเวท พราหมณะ อาร์ณยกะ และอุปนิษัท ของศาสนาพราหมณ์ ที่ถือว่า มีผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย รวมทั้งปฏิเสธกฎแห่งกรรมของพระพุทธศาสนาด้วย

ถามว่า ทำไมเขาจึงบัญญัติทฤษฎีเช่นนี้ คำตอบคือ เขามีทฤษฎีปรมาณูนิยมที่จัดเป็น สัสตวาทะหนุนหลังเป็นฐานรองรับทฤษฎี นัตติกวาทะ กล่าวคือ เขาถือว่า มีสภาวะ ๗ กอง ซึ่งหมายถึง ปรมาณู หรือธาตุ ๗ กอง ได้แก่

^{๒๓} ดู ปรัชญาจรวาก ใน ปรัชญาอินเดีย. อ้างแล้ว หน้า ๑๖-๓๑ ประกอบ.

๒๗๘ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

๑. **กองดิน** ซึ่งมีสถานะเป็นของแข็ง
๒. **กองน้ำ** ซึ่งมีสถานะเป็นของเหลว
๓. **กองไฟ** ซึ่งมีสถานะเป็นความร้อน
๔. **กองลม** ซึ่งมีสถานะเป็นความเคลื่อนไหวไปมา
๕. **กองสุข** ซึ่งมีสถานะเป็นความสุข ความสบาย
๖. **กองทุกข์** ซึ่งมีสถานะเป็นความทุกข์ ความลำบาก
๗. **กองชีวิต** ซึ่งมีสถานะเป็นจิตวิญญาณ รับรู้ และรู้สึกนึกคิด

สถานะทั้ง ๗ กองนี้ มีความมั่นคงอยู่ในตัวเอง เป็นอิสระ ไม่ขึ้นแก่กันและทำหน้าที่ไปตามสถานะของมัน ไม่ขึ้นกับใคร ไม่มีใครเป็นใหญ่ ไม่มีใครสร้าง ไม่มีใครบันดาล ไม่มีใครบงการ ไม่มีใครทำ ไม่มีใครสั่งให้ทำ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่สามารถจะยังสุขและทุกข์ให้เกิดขึ้นแก่กันและกันได้ ไม่มีใครฆ่า ไม่มีใครสั่งให้ฆ่า ไม่มีใครถูกฆ่า ใครจะทำอะไรให้แก่ใคร ก็ไม่เป็นอันทำ สมมุติว่า บุรุษคนหนึ่งใช้มีดที่แหลมคมแทงบุรุษอีกคนหนึ่งให้ถึงแก่ความตาย คนแทงมิได้ถือว่าเป็นผู้ฆ่า และคนที่ตายก็มีได้ถือว่าเป็นผู้ถูกฆ่า เพราะการที่บุรุษใช้มีดแทงเข้าไปในั้น เป็นเพียงสักว่า ธาตุชนิดหนึ่งแล่นผ่านธาตุอีกชนิดหนึ่งเข้าไปเท่านั้น เช่นเดียวกับเราใช้มีดกรีดน้ำ เพียงทำให้อณูต่าง ๆ ของน้ำแยกออกจากกันเท่านั้น ไม่ได้ถูกแทง ความเห็นตอนนี้จัดเป็น นัตถิกวาตะ หรือ นัตถิกทิกฎฐิ

ปกุระ กัจจายนะ มีความเห็นต่อไปอีกว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นของเที่ยงแท้แน่นอน ไม่แปรเปลี่ยนจากสถานะเดิมของมันไปเป็นอื่น เช่น น้ำก็จะทรงความเป็นน้ำอยู่ตลอดไป สถานะของน้ำจะทรงความเย็นอยู่เสมอ เราอาจต้มน้ำให้ร้อนในบางครั้งบางคราวได้ แต่อีกไม่นานน้ำร้อนก็จะกลับกลายเป็นสู่สถานะแห่งความเย็นอีก ถ้าบุรุษต้มน้ำจนน้ำในกาเหือดแห้งไป ไอน้ำที่พุ่งออกจากหม้อน้ำก็จะพุ่งขึ้นสู่อากาศ นานเข้าก็จะจับกันเป็นกลุ่มก้อน หรือเป็นเมฆฝน แล้วก็กลับสู่สถานะเดิมของมันอีก แม้ธาตุอื่น ๆ ก็จะทรงสถานะของมันอยู่เช่นนั้นตลอดไป ไม่มีการ

ห้วนไหว มีแต่คงทนถาวร ดำรงมั่นเหมือนเสาเขื่อน จึงเห็นว่า โลก และสัตว์ที่อาศัยอยู่ในโลก ตลอดถึงสรรพสิ่งทั้งหลายเป็นของเที่ยง^{๒๔}

ในเสวตาเสวตระ อุปนิษัทที่อ้างถึงข้างต้น มีแนวความคิดทางวัตถุนิยมอีกอย่างหนึ่ง นอกจากนียติวาทะ (ซึ่งมีนัยตรงกับทฤษฎีของครูมัชฌิ โคศาโล) แล้ว แนวความคิดนั้น ชื่อว่า **สวभावาทะ** (Svabhavavada) ศังกราจารย์ผู้ก่อตั้งสำนักปรัชญาอโฑวตะ เวทานตะ ให้คำนิยามไว้ว่า “สวभावो नाम पारुषानाम् प्रतिनियतसक्ति” แปลว่า สวभावะ คือ ศักติ (อำนาจ) ถาวรที่ประจำอยู่ในวัตถุธาตุทั้งหลาย เช่น ความร้อนเป็นศักติถาวรที่ประจำอยู่ในธาตุไฟ ซึ่งไม่มีผู้ใดสร้างขึ้น และไม่มีผู้ใดทำลายได้ แนวความคิดนี้ปฏิเสธลัทธิผู้สร้าง ของพระเวท และพราหมณะ มาแต่เดิม^{๒๕} จึงสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นต้นเค้าของทฤษฎีนัตถิกวาทะ และสัสตวาทะ ของครูปุกะ กัจจายนะ

วิเคราะห์อภิปรัชญาของครูนิครนถ์ นาฏบุตร

ครูนิครนถ์ นาฏบุตร หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อว่า “มหาวีระ” ตามหลักฐานทางพระพุทธศาสนา ถือว่า ครูนิครนถ์ นาฏบุตร เป็นเจ้าลัทธินิครนถ์ แต่ตามหลักฐานโดยทั่วไป ถือว่า มหาวีระเป็นศาสดาของศาสนาเซน **นิครนถ์** เป็นชื่อลัทธิ แปลว่า ไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด หรือเครื่องผูกพัน **นาฏบุตร** เป็นชื่อตัว คือเป็นบุตรของนาฏะ ส่วนมหาวีระ แปลว่า ผู้กล้าหาญ เป็นสมญานาม ชื่อจริงคือ วรรณมานกุมาร สรุปว่า ครูนิครนถ์ นาฏบุตร กับมหาวีระเป็นบุคคลเดียวกัน เป็นคนร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้า ออกบวชจากราชตระกูลของแคว้นที่ปกครองด้วยสามัคคีธรรมเช่นกัน ครูนิครนถ์ นาฏบุตร แก่กว่าพระพุทธเจ้า และมรณภาพก่อนพระพุทธเจ้า

^{๒๔} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) อ้างแล้ว หน้า ๙๕-๙๓.

^{๒๕} อ้างถึงใน M. Umesha Mishra อ้างแล้ว 197.

๒๘๐ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

ดังปรากฏใน **สามคามสูตร ปาสาทิกสูตร และสังคีตสูตร**^{๒๖} ประวัติของครูนิครนถ์ นาฏบุตร และศาสตามหาวีระ กล่าวไว้โดยละเอียดในภาคผนวกของหนังสือปรัชญาอินเดียของผู้เขียน^{๒๗}

หลักคำสอนของครูนิครนถ์ นาฏบุตร ดังกล่าวข้างต้นเป็นหลักการทางจริยศาสตร์ คือ จาคูยามสังวร หมายถึง ข้อปฏิบัติที่พวกนิครนถ์ต้องสำรวมระวัง ๔ ประการ ได้แก่

๑. เว้นน้ำดิบหรือน้ำเย็นทุกอย่าง (เพราะเชื่อว่า มีจุลินทรีย์อยู่ การดื่มน้ำดิบที่ไม่ได้ต้ม จะทำให้จุลินทรีย์เหล่านั้นตาย เป็นบาป ต้องดื่มน้ำร้อนเท่านั้น แม้การใช้น้ำเย็น อาบก็ไม่ได้ ถ้าจำเป็นต้องใช้ ต้องกรองด้วยหม้อกรองเสียก่อน)
๒. ประกอบกิจที่เว้นจากบาปทุกอย่าง (เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกรรมใหม่)
๓. ล้างบาปทุกอย่าง (คือกำจัดกรรมเก่าให้หมดไปด้วยการงดเว้นบาปทุกอย่าง)
๔. รับสัมผัสทุกอย่างโดยไม่ให้เกิดบาป (เช่น ขณะหายใจเข้า-ออก อาจสูดอากาศ ที่มีจุลินทรีย์ในอากาศติดเข้าไปในร่างกายได้ ซึ่งจะทำให้สัตว์เหล่านั้นตาย ถือว่าเป็นบาป จึงมีเครื่องปิดจมูกสำหรับป้องกันมิให้จุลินทรีย์เข้าจมูกเวลาหายใจ หรือ ขณะเดิน อาจเหยียบสัตว์ตายได้ จึงต้องมีไม้กวาดติดตัวเสมอ เพื่อปัดไล่สัตว์ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดกรรมใหม่)

ข้อปฏิบัติทั้ง ๔ ข้อนี้ พวกนิครนถ์ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะครูนิครนถ์สั่งสอนว่า “บุรุษบุคคลนี้เสวยสุขบ้าง เสวยทุกข์บ้าง เสวยอทุกข์ขมสุข บ้าง ทั้งหมดนั้น เพราะเหตุแห่งกรรมเก่าที่ทำไว้ในชาติก่อน เพราะกรรมเก่าสิ้นสุดด้วยตบะ (การทำสมาธิเพียรอย่างหนัก) เพราะไม่ทำกรรมใหม่ จึงไม่ตกอยู่ใต้อำนาจแห่งกรรมต่อไป เพราะไม่เป็นไปตามอำนาจแห่ง

^{๒๖} **สามคามสูตร** ม.อ. (ไทย) ๑๔/๔๑/๕๐๔. **ปาสาทิกสูตร และ สังคีตสูตร** ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๖๔/๑๒๕,๓๐๑/๒๔๕. ตามหลักฐานนี้ครูนิครนถ์น่าจะมรณภาพก่อน พ.ศ. ประมาณ ๔ ปี ซึ่งขัดกับมติของฝ่ายอื่นที่ถือว่า ท่านชาตะก่อน ค.ศ. ๕๙๙ ปี และมรณะก่อน ค.ศ. ๔๖๗ ปี.

^{๒๗} อติศักดิ์ ทองบุญ, **ปรัชญาอินเดีย**, อ่างแล้ว, หน้า ๔๑๖ - ๔๔๖.

กรรมต่อไป กรรมจึงสิ้นไป เพราะกรรมสิ้นไป เวทนาจึงสิ้นไป เพราะเวทนาสิ้นไป ทุกข์ทั้งปวงจึงจักเป็นอันสลายไป” พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์เรื่องกฎแห่งกรรมตามทฤษฎีของครูนิครนถ์ไว้อย่างชัดเจน^{๒๘}

หัวใจของข้อปฏิบัติจาคตุยามสังวร คือ **อหิงสา** การไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งมีคำพรรณนาว่า **อหิสา ปรมิ ธรมะ** = อหิงสาเป็นบรมธรรม การปฏิบัติจาคตุยามสังวรอย่างเคร่งครัดจัดเป็นอัตตกิลมถานุโยค การถือกฎแห่งกรรมอย่างเคร่งครัดและยึดมั่นถือมั่นว่า ทำกรรมใดไว้จะต้องรับผลของกรรมนั้นอย่างแน่นอน ไม่มีหลักการอโหสิกรรมอย่างของพระพุทธศาสนา จัดเป็น**สัสสตทิกฎิ**

ตามหลักอภิปรัชญาของศาสนาเซน ถือว่า บุรุษบุคคลผู้สวดยกรรม คือ ซีฟ (ชีวะ) เป็นอัตตาดาวร มี ๒ ประเภท คือ ซีฟ ที่เวียนว่ายตายเกิด เพราะมีอภินิหารทำให้หลงผิดจึงทำกรรมและถูกกรรมรังรัด เรียกว่า พัทธซีฟ ถ้าปฏิบัติดีบะอย่างเคร่งครัด จนเกิดวิทยา (ความรู้ที่ถูกต้อง) กำจัดอภินิหาร (ความรู้ผิด) ลงได้โดยสิ้นเชิง ก็จะเข้าถึงโมกษะ หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดกลายเป็น**มุกตซีฟ** เมื่อล่วงลับดับขันธแล้วจะไปสถิตอยู่อย่างนิรันดร์ในแดนบรมสุข ซึ่งจัดเป็น**สัสสตทิกฎิ**^{๒๙}

วิเคราะห์อภิปรัชญาของครูสังข์ เวลัญญบุตร

ครูสังข์ เวลัญญบุตร (มรณะก่อน พ.ศ. ๖๓ ปี)^{๓๐} เป็นเจ้าลัทธิปริพาชก ที่ถือการท่องเทียวสัญจรไปในที่ต่าง ๆ เพื่อศึกษาหาความรู้ใหม่ โดยสนทนาโต้ตอบแลกเปลี่ยนเรียนรู้

^{๒๘} ดูรายละเอียดใน **เทวทหสูตร** ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑/๑.

^{๒๙} ดูรายละเอียดของหลักปรัชญาเซนในหนังสือปรัชญาอินเดียที่อ้างแล้ว.

^{๓๐} เรื่องประมาณปีมรณภาพของครูทั้ง ๖ ที่นำเสนอมานั้น ได้จาก Hindu Wold ที่อ้างแล้ว ความจริงคงไม่ตรงทีเดียว โดยเฉพาะของครูนิครนถ์ ซึ่งวิเคราะห์ไปแล้ว แม้ของครูสังข์ ก็ขัดแย้งกับหลักฐานทางพระพุทธศาสนา เช่น วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๒/๗๒ ที่ระบุว่า พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะไปลาอาจารย์สังข์ก่อนเข้าเฝ้าขอบรรพชาอุปสมบทกับพระพุทธเจ้า แสดงว่า ขณะนั้นครูสังข์ยังมีชีวิตอยู่.

๒๘๒ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาวិชาการ”

กับคนผู้รู้ทั้งหลาย พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะเคยเป็นศิษย์ของครูสัญญาชัย เวลัฏฐบุตร มาก่อน หลักการสำคัญของลัทธินี้คือ **ความสงสัย** ที่เรียกว่า **วิมตินิยม** (scepticism หรือ skepticism) เช่นเดียวกับพวกโซฟิสต์ของกรีกโบราณ

หลักคำสอนของครูสัญญาชัย เวลัฏฐบุตร ดังกล่าวข้างต้น ในทางอภิปรัชญา เรียกว่า **อมราวิกเขปวาทะ** แปลว่า วาทะที่หลบเลี่ยงชัดเจนไปมาเหมือนปลาไหล คือเอาแน่นอนอะไรไม่ได้ จึงถูกวิจารณ์ว่า เพราะไม่รู้จริง จึงไม่กล้ายืนยันความเห็นของตนว่า เป็นอย่างไรแน่ เช่น

ถ้าถามว่า โลกหน้ามีจริงหรือไม่

เขา ตอบว่า ถ้าเขาเห็นว่ามีจริงก็จะตอบว่า มีจริง

แต่เรื่องนี้ **ตอบไม่ได้** คือ จะตอบว่า “มีจริง” ก็มิใช่ จะตอบว่า “ไม่มีจริง” ก็มิใช่ จะตอบว่า “ทั้งมีจริงและไม่มีจริง” ก็มิใช่ หรือจะตอบว่า “ไม่ใช่มีจริงและไม่มีจริง” ก็มิใช่ เช่นกัน

หลักการนี้มีปรากฏในพรหมชาลสูตร จัดอยู่ในทีกฎิ ๖๒ ซึ่งมี ๔ ลัทธิ ได้แก่

๑. ลัทธิที่ปฏิเสธว่า อย่างนี้ก็มีใช่ อย่างนั้นก็มีใช่ อย่างอื่นก็มีใช่ จะว่าไม่ใช่ก็มีใช่ จะว่า มีใช่ไม่ใช่ก็มีใช่ เพราะเกรงว่า จะพูดเท็จ
๒. ลัทธิที่ปฏิเสธตามแบบลัทธิที่ ๑ เพราะเกรงว่า จะยึดถือผิด ๆ
๓. ลัทธิที่ปฏิเสธตามแบบลัทธิที่ ๑ เพราะเกรงว่าจะถูกผู้รู้ซักถาม
๔. ลัทธิที่ปฏิเสธตามแบบลัทธิที่ ๑ และไม่ยอมรับหรือยืนยันอะไรเลย เพราะไม่รู้จริง

ต่อมา ปรัชญาเซนได้นำหลักการนี้ไปปรับใช้อธิบายทฤษฎีทางอภิปรัชญา ที่ชื่อว่า **อนแกนตวาทะ** คือทฤษฎีที่ยอมรับว่าความจริงมีหลายด้านหรือหลายหน้า ผู้บรรลุเกวลัญญาณ (เท่ากับสัพพัญญุตญาณของพุทธ) เท่านั้นที่รู้ได้ทุกด้าน ส่วนปุถุชนทั่วไปรู้ได้เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น และที่ตัดสินใจว่า เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ นั้นเป็นการตัดสินใจตามความเห็นของตน ซึ่งเป็นการรู้ด้านเดียว จึงถูกผู้รู้อีกด้านหนึ่งโต้แย้งจนเกิดการถกเถียงกัน ฉะนั้น เพื่อป้องกันเรื่องนี้ เชนจึงใช้หลักการพินิจยชื่อ **สยาทวาทะ** ซึ่งดัดแปลงมาจากอมราวิกเขปวาทะ ดังนี้

๑. **สยาด อสฺติ = อาจเป็นไปได้** เช่น หม้อ (ดินเผา) นี้อาจเป็นสีแดง

การพินิจัยแบบนี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปทั้งในปรัชญาตะวันออกและปรัชญาตะวันตก เรียกว่า แบบบอกเล่า คือพรรณนาสิ่งที่มีหรือลักษณะภาพที่มีอยู่ในทฤษฎี เช่น สีแดงมีอยู่ที่หม้อ

๒. **สยาด นาสฺติ = อาจเป็นไปไม่ได้** เช่น หม้อนี้อาจไม่เป็นสีแดง คืออาจจะเป็นสีดำก็ได้ เพราะเคยใช้หุงข้าวเป็นต้นมาแล้ว

การพินิจัยแบบนี้เป็นแบบปฏิเสธ ซึ่งนักปรัชญาทั่วไปยอมรับ เป็นแบบที่พรรณนาลักษณะภาพฝ่ายลบ คือที่ไม่มีอยู่ในทฤษฎี เช่น สีแดงไม่มีอยู่ที่หม้อ

การพินิจัยของปรัชญาอื่น ๆ มี ๒ แบบเท่านั้น แต่ของเซนมีอีก ๕ แบบ คือ

๓. **สยาด อสฺติ จ นาสฺติ จ = อาจเป็นไปได้และอาจเป็นไปไม่ได้** เช่น หม้อนี้อาจเป็นสีแดงและอาจไม่เป็นสีแดงก็ได้ อธิบายว่า หม้อใบเดียวกันนี้ตอนต้นอาจเป็นสีแดง แต่เมื่อใช้ไป ๆ อาจจะกลายเป็นสีดำไป แต่เนื่องจากมันเคยมีสีแดงมาก่อน จะว่าไม่ใช่สีแดงเสียเลยก็ไม่ถูกนัก จะต้องกล่าวรวม ๆ กันไปว่า สีแดงก็ใช่ สีไม่แดงก็ใช่

๔. **สยาด อวกฺตพฺยมฺ = ไม่อาจพรรณนาได้** เช่น หม้อนี้มีสีพรรณนาไม่ได้

การพินิจัยแบบนี้เป็นแบบปฏิเสธโดยสิ้นเชิง คือปฏิเสธว่าจะว่ามีหรือไม่มีก็ได้ทั้งนั้น เช่นตัวอย่างที่ว่า หม้อนี้มีสีพรรณนาไม่ได้ หมายความว่า จะมีสีแดงจริง ๆ ก็เอาแน่ไม่ได้ หรือจะว่าไม่ใช่สีแดงจริง ๆ ก็เอาแน่ไม่ได้อีก ตามเหตุผลที่อธิบายไว้ในข้อ ๓ เพราะฉะนั้น ถ้าจะพูดกันให้แน่ ๆ ก็ต้องว่าพูดไม่ได้หรือพรรณนาไม่ได้ เป็นถูกต้องที่สุด

๕. **สยาด อสฺติ จ อวกฺตพฺยมฺ จ = อาจเป็นไปได้และอาจพรรณนาไม่ได้** เช่น หม้อนี้อาจเป็นสีแดงและอาจพรรณนาไม่ได้ อธิบายว่า หม้อใบนี้ในบางสมัยอาจเป็นสีแดง แต่ต่อมาในบางสมัย อาจพรรณนาไม่ได้ว่าเป็นสีแดง

๖. **สยาด นาสฺติ จ อวกฺตพฺยมฺ จ = อาจเป็นไปไม่ได้และอาจพรรณนาไม่ได้** เช่น หม้อนี้อาจไม่ใช่สีแดงและอาจพรรณนาไม่ได้ว่า ไม่ใช่สีแดง อธิบายว่า หม้อใบเดียวกันนี้ บางทีสีแดง บางทีไม่ใช่สีแดง ไม่แน่นอน จึงพูดให้แน่ ๆ ว่า อาจพรรณนาไม่ได้

๒๘๔ รวมบทความทางวิชาการ
เรื่อง “มหาจุฬาริชาการ”

๗. สยามุต อสฺติ จ นาสฺติ จ อวกตพฺยุมฺ จ = อาจเป็นไปได้อาจเป็นไปไม่ได้ และอาจพรรณนาไม่ได้ ตัวอย่างเช่น บางทีจะพูดว่า หม้อใบนี้สีแดงก็ถูก บางทีจะพูดว่าไม่ใช่สีแดงก็ถูก และบางทีพูดไม่ได้เลยว่าสีแดงหรือไม่ใช่สีแดง

การพินิจจายแบบนี้แสดงให้เห็นทรรศนะกว้าง ๆ ของเซนที่ยอมรับทุกแง่ทุกมุมว่าอาจเป็นไปได้อาจเป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมประกอบในการตัดสินใจ หลักการนี้เข้ากันได้กับทรรศนะของนักปรัชญาหลังนวยุค (postmodernist) ชื่อโบริลยาต์ (Jean Baudrillard) ที่ถือหลักการว่า “Reject none, reread all.” (อย่าเพิ่งปฏิเสธอะไร ฟังอ่านทบทวนทั้งหมด) และสอดคล้องกับหลักการในกาลามสูตร^{๓๑} ของพระพุทธเจ้า

ลัทธิของครูทั้ง ๖ ตามทรรศนะของพระอานนท์

พระอานนท์ พุทธอุปัฏฐาก ได้แสดงทรรศนะวิเคราะห์ลัทธิที่ไม่ใช่การประพัตติพรหมจรรย์ และพรหมจรรย์ที่ไม่น่าไว้วางใจไว้ในสันทกสูตร^{๓๒} ลัทธิของครูทั้ง ๖ จัดอยู่ในประเภทลัทธิไม่ใช่การประพัตติพรหมจรรย์ และพรหมจรรย์ที่ไม่น่าไว้วางใจด้วย ขอยกตัวอย่าง **พรหมจรรย์ที่ไม่น่าไว้วางใจ** เพื่อพิจารณาดังนี้

๑. พรหมจรรย์ที่มีศาสดาผู้ตั้งตนเป็นสัพพัญญูรู้เห็นธรรมทั้งปวง ยืนยันว่ามีญาณทัสสนะทุกอิริยาบถ แต่ช่วยตัวเองไม่ได้ เช่นถูกสุนัขกัดบ้าง เที่ยวหาอาหารในเรือนว่าง ไม่ได้ก่อนข้าว ไม่รู้จักชื่อคน

วิญญูชนพิจารณาเห็นว่า พรหมจรรย์นี้ไม่น่าไว้วางใจ

๒. พรหมจรรย์ที่มีศาสดาเป็นผู้เชื่อถือการฟังตามกันมา ถือความจริงตามที่ฟังมา สอนธรรมด้วยการฟังตามกันมา และด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์

^{๓๑} ดู เกสปุตติสูตร อัง.ติก. (ไทย) ๑๒๐/๖๖/๒๕๕-๒๖๓.

^{๓๒} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๒๓-๒๓๖/๒๖๐-๒๗๘ ; ดู นิคัณฐสูตร อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๗๕/๒๙๗-๒๙๘ ประกอบด้วย.

วิญญูชนพิจารณาเห็นว่า พรหมจรรย์นี้ไม่น่าไว้วางใจ

๓. พรหมจรรย์ที่มีศาสดาเป็นนักตรรกะ เป็นนักอภิปราย สอนธรรมตามปฏิภาณของตน ตามหลักเหตุผลและการคาดคะเนความจริง

วิญญูชนพิจารณาเห็นว่า พรหมจรรย์นี้ไม่น่าไว้วางใจ

๔. พรหมจรรย์ที่มีศาสดาเป็นคนเขลา งมงาย เมื่อถูกถาม ก็ตอบขัดส่ายไปมา

วิญญูชนพิจารณาเห็นว่า พรหมจรรย์นี้ไม่น่าไว้วางใจ

“สันทกะ พรหมจรรย์ ๔ ประการนี้แล คือ พรหมจรรย์ที่ไม่น่าไว้วางใจ ที่วิญญูชนไม่พึงอยู่ประพฤติ ถึงอยู่ประพฤติ ก็ทำกุศลธรรมที่ถูกต้องให้สำเร็จไม่ได้”

สรุป

ลัทธิของครูทั้ง ๖ ที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันแบ่งเป็น ๒ ประเภท ประเภทที่เป็นวัตถุนิยม มีลัทธิของครูปุรณะ กัสสปะ ครูมัณฑลิ โคศาล ครูอชิตะ เกสกัมพล และครูปุกุณะ กัจจายนะ ถูกนำมารวมอยู่ในปรัชญาจรวาก ส่วนประเภทที่เป็นวิมตินิยมของครูสัจญชัย เวลัญฐบุตร และจิตินิยมของครูนิครนถ์ นาฏบุตร ถูกนำมารวมในศาสนาและปรัชญาเซน การวิเคราะห์อภิปรายของครูทั้ง ๖ ที่นำเสนอมาตั้งแต่ต้นมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อเป็นฐานการศึกษาปรัชญาอินเดียนั่นเอง

บรรณานุกรม

พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๓.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม ๔, ๙, ๑๑, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๒๐. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สารตลุปกาสินี (อรรถกถาสังยุตตนิกาย) เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.

..... สุมงคลวิลาสสินี (อรรถกถาที่มนิกาย) เล่ม ๑. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๓๒.

อดิศักดิ์ ทองบุญ, ปรัชญาอินเดีย (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓

อุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ), พระ. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในอินเดีย. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๐๖.

Mishra, Mahamahopadyaya, **History of Indian Philosophy Vol. One**. Allahabad : Tirabhukti Publications, 1957.

Walker, Benjamin, **Hindu World, Vol. 1, II**. London: George Allen & Unwin LTD., 1968.

